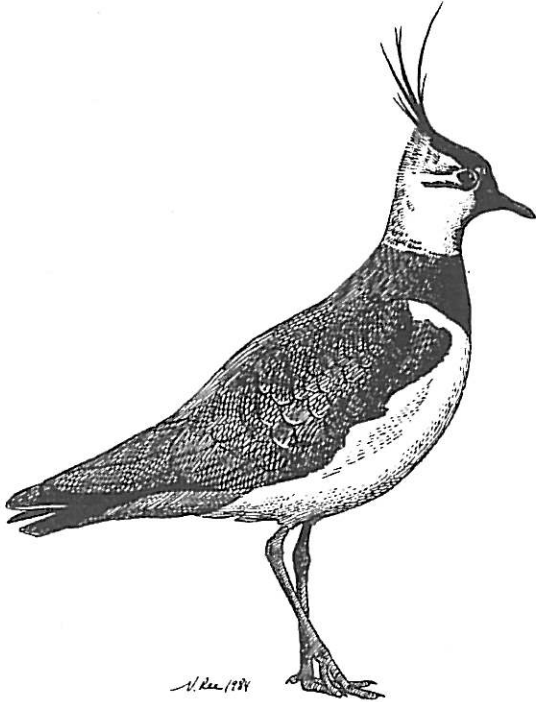

Vipe *Vanellus vanellus*

Global utbredelse

Vipa hekker i Europa fra Middelhavet i sør til nordlige deler av Skandinavia og østover gjennom Sentral-Asia helt til Japanhavet. Mest sammenhengende er utbredelsen i midten av dette beltet.

Norsk utbredelse og habitatvalg

I Norge hekker arten i mesteparten av Sør-Norge, men den er fåtallig over 1000 moh. Fra Nordland og nordover forekommer arten vanligst langs kysten og i lavereliggende områder. Den hekker nå vanlig helt nord til Nordkapp, og også her er hekking påvist i innlandet, f.eks. på Finnmarksvidda og i Pasvik.

Artens opphavelige habitat var næringsrike strandenger karakterisert ved kortvokst siv og starr. Hos oss er arten nå mest vanlig på marker med kort gras, myrer og åkrer som i struktur ligner mye på artens opphavelige habitat. Vipa er den av vaderartene som er sterkest knyttet til jordbrukslandskapet. I fjellet finner vi den spredt i åpen fjellbjørkeskog.

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Den norske hekkebestanden av vipe er beregnet til størrelsesordenen 60.000 par, og dette utgjør mindre enn 10% av den totale europeiske hekkebestanden (Kålås & Byrkjedal 1981, Piersma 1986) av arten. Anslagsvis 90% av bestanden finnes fra Nord-Trøndelag og sørover. Artens forekomst har endret seg mye i løpet av de siste 100 år ved at utbredelsen har økt både innover i landet og nordover. Ved århundreskiftet fantes arten bare langs kysten nord til Mosjøen. Fra ca. 1920 startet spredningen både nordover og innover i landet. Som eksempel kan nevnes Lesja i Oppland der første observasjon av vipe ble gjort rundt 1920. Her hekket det i 1988 minst 50 vipepar i et 8 km² stort jordbruksområde (Byrkjedal & Kålås 1991). Til Finnmark kom arten på midten av 1950-tallet og hekker i dag i de fleste deler av fylket — om enn spredt.

Selv om utbredelsesområdet har økt er det ting som tyder på at hekkebestanden kan ha avtatt de siste tiårene. Dette kan ha sin årsak i redusert produksjon fra par som hekker på jordbruksareal. Studier fra Skottland tyder på at moderne driftsformer i landbruket medfører at vipene som hekker i slike habitater ikke har tilstrekkelig reproduksjon til å opprettholde bestanden (Galbraith 1989). Det er rapportert om bestandsreduksjon både i Danmark, Sverige og Finland (Koskimies 1992).

Hekkebiologi

Hannene er territorielle i hekketida, og vipa klassifiseres oftest som monogam. Tilfeller der flere forskjellige hunner legger egg hos samme hann er imidlertid ikke uvanlig (polygyni). Hannenes akrobatiske fluktpill som fungerer som territoriemarkering og tiltrekking av hunner, og deres iøynefallende antipredatorferd som også rettes mot mennesker, gjør at vipa er en av de vaderartene som er lett å oppdage på hekkeplassen. I sørligste deler av landet startes eggleggingen allerede i april, mens den i fjellområdene og de nordligste delene av landet ikke starter før i månedsskiftet mai/juni. Eggene ruges vanligvis fra 25-30 dager. Ungene forlater reiret like etter klekking, men de er ikke flygedyktige før etter ca. 5 uker.

Trekkforhold

Vipa trekker i perioden juli-november til vinterområdene som ligger fra Storbritannia til Spania/Portugal. Hvor langt norske fugler drar sørover om vinteren avhenger av temperaturforholdene. I milde vintre overvintrer enkeltindivider i SV-Norge. Fuglene kommer tilbake til hekkeplassene allerede i februar, mens de som hekker i fjellområdene og i nordlige deler av Norge ikke innfinner seg på sine hekkeplasser før i mai.

John Atle Kålås

Vipe *Vanellus vanellus*

1111 ● Konstatert hekking

461 ● Sannsynlig hekking

200 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

